

■ ساز و کار رأی‌گیری در مجالس جهان امروز

دفتر بررسی‌های حقوقی

مورد وضع قانون، نظرات و عقایدشان را با رأی خود ابراز می‌دارند، بلکه در مورد انتخاب اعضای هیئت وزیران و برکناری آنان و یا انتخاب اعضای ناظر در مراجع

پیش‌نوشتار
قوه مقننه مظهر حاکمیت ملی و یکی از ارکان مهم سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کشورهاست. نمایندگان پارلمان نه تنها در

سرنوشت جامعه نیز مؤثر است. تصمیماتی که گرفته می‌شود هر اندازه ناشی از اراده و تعاضی افکار تعداد بیشتری از نمایندگان باشد، گویای بروز و ظهور غیرمستقیم اراده شهروندان نیز خواهد بود و لذا جلسات مجلس نباید با حضور تعداد کمی انجام شود. در برخی از کشورها برای رسمیت جلسه و اعلام تصمیم‌گیری، عدد پایینی را به عنوان حد نصاب در نظر گرفته‌اند. برای مثال در انگلستان حضور ۴۰ نفر از ۶۳۰ نفر اعضای مجلس عوام برای رسمیت جلسه کافی است. با این استدلال که مجلس باید به طور دائم وجود داشته باشد، این عدد به صورت سنتی باقی مانده است و اتخاذ تصمیم نیز با همین تعداد به عمل می‌آید.^۱ در کشورهای آرژانتین، بلژیک، موناکو و اتحاد جماهیر شوروی سابق، حضور نصف به علاوه یک نمایندگان برای رسمیت یافتن جلسه ضروری است.^۲ بر اساس اصل ۵۶ قانون اساسی سال ۱۹۴۶ ژاپن، رسمیت جلسات در هر یک از دو مجلس موکول به حضور حداقل $\frac{1}{3}$ اعضاست و تصمیمات در مورد تشکیل جلسات غیرعلنی با تصویب حداقل $\frac{2}{3}$ نمایندگان حاضر در جلسه امکان دارد.

تصمیم‌گیری و اعضای هیئت رئیسه مجلس و... نیز نظر خود را اعلام می‌کنند. تلاش اندیشمندان علم سیاست و علمای حقوق اساسی بر این بوده است که نحوه اخذ آرا و حدنصاب لازم برای قانونی شدن تصمیمات نمایندگان به گونه‌ای باشد که ضمن برآورده ساختن خواست عمومی جامعه و منافع و مصالح ملی در پرتو تصمیمات متخذه، نظر اکثریت مردم از طریق آرای نمایندگان تجلی یابد. لذا کیفیت اخذ آرا و کمیت آن در نهایی شدن تصمیمات مجلس از مسائل مهم و بحث‌انگیز در قلمرو حقوق عمومی به ویژه حقوق اساسی است. حدنصاب لازم برای رسمیت یافتن جلسه و تصمیم‌گیری نیز نقش غیرقابل انکاری دارد.

۱- رسمیت جلسات

۱-۱- رسمیت جلسات مجلس در جهان

چون نمایندگان قوه مقننه به نمایندگی از سوی انتخاب‌کنندگان در اعمال حاکمیت مشارکت دارند، پذیرش این مسئولیت سنگین شرعی و ملی و میهنی ایجاب می‌کند که نمایندگان در جلسات کمیسیون‌ها و مذاکرات صحن علنی حضور فعال داشته باشند. بدون شک حضور و یا عدم حضور نمایندگان در مذاکرات مجلس و مشارکت در تصمیم‌گیری تأثیر فراوان دارد و در

۱. ابوالفضل قاضی، حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، (تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲)، ص ۵۰۹.
۲. همان

اعضای مجلس بوده باشد.

۱-۳- رسمیت جلسات مجلس در حقوق

اساسی جمهوری اسلامی ایران

با توجه به تجربیات قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، اعضای مجلس بررسی نهایی قانون اساسی برای جلوگیری از وارد آمدن هرگونه خدشه و لطمه بر اراده اکثریت جامعه و به تبع آن نمایندگان‌شان، در قانون اساسی جمهوری اسلامی تکلیف را مشخص نمود و رسمیت جلسات مجلس شورای اسلامی را منوط به حضور $\frac{2}{3}$ مجموع نمایندگان کرد.^۱ دستور قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد رسمیت جلسات مجلس شورای اسلامی بی‌شک یکی از مترقی‌ترین تصمیمات در این مورد است و دوراندیشی و تدبیر لازم را در این میان نشان می‌دهد.

۲- نحوه اخذ رأی

یکی از مسائل بسیار مهم به هنگام تصمیم‌گیری نهایی در مذاکرات پارلمانی، کیفیت رأی‌گیری است تا نمایندگان پس از مذاکرات و شور و بررسی، مسائل مورد اختلاف را با آرای اکثریت نمایندگان حل و فصل کنند و با اخذ رأی، تصمیم متخذه برای همه از جمله مخالفان آن لازم‌الاجرا

۱-۲- رسمیت جلسات مجلس در قانون اساسی مشروطه و قبل از پیروزی انقلاب اسلامی

با توجه به وجود جو انقلابی در صدر مشروطه، جلوگیری از اعمال نفوذ قوای دیگر در قوه مقننه و اصرار بر لزوم تصمیم‌گیری با حضور و به وسیله اکثریت نمایندگان، اصل هفتم قانون اساسی مشروطه مقرر می‌داشت که شروع مذاکرات مجلس حداقل با حضور $\frac{2}{3}$ اعضای مجلس باشد و هنگام تحصیل رأی، $\frac{3}{4}$ اعضا باید حاضر بوده و اکثریت آرا وقتی حاصل می‌شود که بیش از نصف حضار مجلس رأی دهند. رژیم پیشین در تلاش برای کاهش نقش قوه مقننه و افزایش هر چه بیشتر نفوذ قوه مجریه، اصلاحاتی در اردیبهشت ماه ۱۳۳۶ در قانون اساسی انجام داد. در اصل هفتم قانون اساسی مشروطه تغییراتی اعمال و به موجب آن مقرر شد، مجلس می‌تواند با هر عده‌ای که در جلسه حاضر باشند مذاکرات را شروع نماید، لیکن برای اخذ رأی، حضور بیش از نصف نمایندگان حاضر در مرکز در مجلس لازم است و اکثریت آرا وقتی حاصل می‌شود که بیش از نصف حضار در جلسه به رد یا قبول موضوع رأی بدهند. همان‌گونه که بیان شد با این اصلاحیه امکان داشت قوانین مصوب، حاصل اراده تعداد اندکی از

۱. اصل ۶۵ قانون اساسی جمهور اسلامی ایران.

صورت مخفی، بی‌پروا و بدون هیچ‌گونه ملاحظه‌کاری از فشار قدرت دولت یا صاحبان نفوذ سیاسی و اجتماعی، رأی واقعی و مستقل خود را به دور از انتظار و در مجموعه آرا اعمال می‌کنند. معمولاً در صورتی که آرای نمایندگان در مورد اشخاص باشد مانند انتخاب رئیس مجلس، نواب رئیس، منشی‌ها، کارپردازان و انتخاب ناظران در مجامع تصمیم‌گیری، از رأی غیرعلنی استفاده می‌کنند؛ چرا که هرگونه ارتباط نماینده رأی دهنده با مقام یا شخصیت رأی‌گیرنده می‌تواند نماینده را در برخی محذورات و محافظه‌کاری‌ها قرار داده و به استقلال او لطمه وارد نماید. به عنوان مثال، در آلمان فدرال برای انتخاب صدراعظم از رأی غیرعلنی استفاده می‌کنند و در مورد تصویب اعتبارنامه نمایندگان نیز شیوه رأی‌گیری مخفی به کارگرفته می‌شود.^۴ رئیس مجلس فدرال آلمان و سه نایب رئیس با رأی مخفی انتخاب می‌شوند.^۵ بر اساس آیین‌نامه داخلی مجلس

گردد. از آنجاکه جلوه و نمایش به جای مانده از رأی، انتظار را متوجه رأی‌دهندگان نیز می‌کند، رأی دادن ممکن است علنی و یا مخفی باشد.^۱

۱-۲- رأی علنی

ویژگی رأی علنی آن است که گرایش هر نماینده را برای همگان آشکار می‌سازد و آنان با توجه به آثار سیاسی که در جریان انتخابات بر جای می‌گذارند و دیگر ملاحظات اخلاقی و ...، در مورد موضوعات مورد بحث رأی می‌دهند. برای تصمیم‌گیری تقنینی مانند تصویب قوانین معین در مسائلی که جنبه غیرشخصی داشته باشد، اصل بر رأی‌گیری علنی است، مگر در مواردی که قانون طور دیگری مقرر کرده باشد.

بر اساس آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، در موارد اخذ رأی اعتماد به دولت هنگام معرفی و یا پس از استیضاح، در صورت درخواست کتبی حداقل ۲۵ نفر نمایندگان حاضر در جلسه، اخذ رأی علنی با ورقه‌الزامی است^۲ و در موارد دیگر بیشتر با قیام و قعود و به صورت علنی رأی گرفته می‌شود، مگر در مواردی که تصریح شده است.^۳

۲-۲- رأی غیرعلنی (مخفی)

رأی غیرعلنی آن است که نمایندگان به

۱. سید محمد هاشمی، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، (تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، بهار ۱۳۷۲)، جلد ۲، ص ۱۵۷.

۲. ماده ۱۲۶ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۲.

۳. ماده ۱۲۷ آیین‌نامه فوق.

۴. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۵۰۸.

۵. جعفر بوشهری، حقوق اساسی تطبیقی، تهران، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ۱۳۵۵، ص

در تمام موارد با این شیوه رأی گرفته می‌شود، مگر در مواردی که بر طبق قانون اساسی یا آیین‌نامه طریق خاص پیش‌بینی شده باشد.^۵

۴- رأی با تقسیم نمایندگان به موافق و مخالف: در کشور انگلستان، استرالیا، زلاندنو، کانادا، غنا، هندوستان و نیجریه، پس از اعلام رأی، موافقان از یک طرف (مثلاً دست راست) رئیس وارد راهرو می‌شوند و مخالفان از طرف دیگر وی و کارمندان پارلمان اسامی آنها را نوشته و شمارش می‌کنند.^۶

۵- اخذ رأی با مهره سیاه و سفید: صندوق‌هایی در تالار جلسه علنی بین نمایندگان به گردش درمی‌آید و نمایندگان آرای خود را با مهره به آن می‌ریزند. اغلب از رنگ سیاه برای مخالفت و از رنگ سفید برای موافقت استفاده می‌شود.^۷

شورای اسلامی، در مورد انتخاب اعضای حقوقدان شورای نگهبان، هیئت رئیسه مجلس و نیز سایر انتخابات راجع به اشخاص و به هنگام درخواست کتبی حداقل ۲۵ نفر از نمایندگان حاضر در جلسه و انتخابات هیئت رئیسه کمیسیون‌ها و شعب، رأی‌گیری مخفی صورت می‌گیرد.^۱

۳- شیوه‌های اخذ رأی

۱- رأی شفاهی: رئیس مجلس در این شیوه رأی‌گیری، نمایندگان را به نام می‌خواند و آنها باید با صدای بلند و با گفتن «بلی» یا «خیر» آرای خود را ابراز دارند.^۲

۲- رأی با بلند کردن دست: از این شیوه در اغلب کشورها استفاده می‌شود؛ زیرا یکی از آسان‌ترین شیوه‌های رأی‌گیری است.^۳ در مجلس نمایندگان آلمان (بوندستاگ) رأی‌گیری با بلند کردن دست صورت می‌گیرد.^۴

۳- رأی با قیام و قعود: یکی دیگر از شیوه‌های اخذ رأی در تصمیم‌گیری‌های مجالس دنیا، قیام و قعود می‌باشد. به این صورت که قیام برای تصویب و قعود به عنوان مخالفت و در مقام رد پیشنهاد است.

در مجلس شورای اسلامی به طور کلی

۱. مصاد ۱۲۸ و ۱۳۰ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۲.

۲. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۵۰۸.

۳. همان.

۴. عالیه ارفعی، «نظام قانونگذاری در جمهوری آلمان»، مجلس و پژوهش، شماره ۱۳، دی و بهمن ۱۳۷۳، ص ۲۲۷.

۵. ماده ۱۲۵ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۲.

۶. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۵۰۹.

۷. همان.

نوع کارت سفید و کبود و زرد می‌باشد که اسم‌شان روی کارت‌ها ثبت شده است. کارت سفید نشانگر رأی موافق و کارت کبود علامت رأی مخالف و کارت زرد علامت رأی ممتنع است.

هنگام اخذ رأی علنی با ورقه، نمایندگان کارت سفید یا کبود یا زرد خودشان را که نام‌شان روی آن ثبت شده است با نظارت منشیان در گلدان‌ها می‌ریزند. نمایندگانی که رأی ندهند و یا بعد از اعلام اخذ رأی از تالار جلسه خارج شوند ممتنع محسوب می‌گردند. اسامی موافقان و مخالفان و ممتنعان بدون این‌که در جلسه قرائت شود در صورت مشروح مذاکرات مجلس قید می‌گردد.^۲ هنگامی که حداقل ۲۵ نفر از نمایندگان حاضر در جلسه تقاضای اخذ رأی علنی با ورقه را نمایند، رأی‌گیری علنی با ورقه الزامی است، مگر در مواردی که آیین‌نامه به‌طور صریح طریق دیگری را مشخص نموده باشد.^۳

۸- رأی مخفی با ورقه: در رأی‌گیری مخفی به هیچ وجه مشخص نمی‌شود که چه کسی رأی موافق و چه کسی رأی

بر اساس ماده ۱۳۱ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی به هنگام اخذ رأی با مهره سیاه و سفید، اسامی نمایندگان یک به یک به وسیله منشیان خوانده می‌شود و نمایندگان باید در محل نطق حاضر شده و هر نماینده یک مهره سیاه و یک مهره سفید تحویل می‌گیرد و مهره مورد نظر خود را در گلدان رأی که روی تریبون قرار دارد می‌اندازد و پس از دادن رأی، مهره دیگر را در گلدان دیگری که دور از محل تریبون گذاشته شده می‌اندازد. مهره سفید علامت موافق و مهره سیاه علامت مخالف است. رأی با مهره زمانی انجام می‌شود که ۲۵ نفر از نمایندگان تقاضای رأی مخفی با مهره را نمایند.

۶- رأی‌گیری برقی یا الکترونیک: امروزه در بیشتر پارلمان‌های جهان به لحاظ سرعت در تعیین نتیجه از این شیوه استفاده می‌کنند.^۱

۷- رأی علنی با ورقه: یکی از ویژگی‌های این نوع رأی‌گیری آن است که سابقه امر باقی می‌ماند و اسامی موافق و مخالف و ممتنع در صورت مذاکرات مجلس قید می‌گردد. ترتیب رأی‌گیری به این صورت است که هر نماینده دارای سه

۱. همان

۲. ماده ۱۲۷ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۲.

۳. سیدمحمد هاشمی، پیشین، ص ۱۵۸.

می یابد.

الف - اکثریت ساده (نسبی): اکثریتی

راساده یا نسبی می گویند که در آن یکی از گروه موافق یا مخالف نسبت به دیگری رأی بیشتری داشته باشند.

معمولاً در تصویب قوانین غیرمهم و تصمیمات کم اهمیت از این نوع اکثریت برای اخذ تصمیم استفاده می کنند. واضح است که اکثریت ساده نیز

با توجه به تعداد لازم برای شروع مذاکرات و رسمیت جلسات پارلمانها فرق می کند. به طور مثال اکثریت ساده در کشورهایی مانند اتریش، استرالیا، یونان و ژاپن که حضور^۱ نمایندگان برای شروع مذاکرات، رسمیت جلسه و

تصمیم گیری کفایت می کند^۲ با اکثریت ساده در مجلس شورای اسلامی که رسمیت جلسه و رأی گیری با حضور حداقل^۳ کل نمایندگان امکان دارد، متفاوت است. قانون اساسی ژاپن تصریح می کند که در هر یک از دو مجلس نمایندگان و مشاوران، تصمیمات با اکثریت اعضای حاضر صورت می گیرد.^۳

بر اساس آیین نامه داخلی مجلس

۱. مواد ۱۲۸، ۱۲۹ و ۱۳۰ آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۲.

۲. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۵۰۹.

۳. اصل ۵۶ قانون اساسی سال ۱۹۴۱ ژاپن.

مخالف یا ممتنع داده است. در موارد زیر

اخذ رأی مخفی با ورقه الزامی است:

الف - انتخاب اعضای حقوقدان شورای نگهبان؛

ب - انتخاب هیئت رئیسه مجلس و نیز سایر انتخابات راجع به اشخاص و رأی اعتماد به دولت؛

ج - هرگاه ۲۵ نفر از نمایندگان حاضر در جلسه تقاضای اخذ رأی مخفی با ورقه را نمایند؛

د - در مواردی که نتیجه اخذ رأی با قیام و قعود مورد تردید باشد؛

هـ در مورد انتخابات هیئت رئیسه کمیسیونها و شعب.

۴- حد نصاب لازم برای تصمیم گیری در پارلمانها

از آنجا که تصمیمات پارلمان به نمایندگی از سوی کلیه شهروندان اتخاذ می شود، نباید مصوبات مجلس ناشی از آرای تعداد کمی از اعضای مجلس باشد؛ چرا که در دموکراسی غیرمستقیم و نمایندگی باید آرای اکثریت نمایندگان، حاکم بر سرنوشت جامعه باشد، اما اکثریت مورد نظر برای اخذ تصمیم بسته به اهمیت مسائل مطروحه متفاوت است. اکثریت آرا در مجالس به طور کلی به سه صورت: اکثریت ساده (نسبی)، اکثریت مطلق و اکثریت ویژه (خاص) تجلی

شورای اسلامی، کلیه انتخاباتی که در مجلس و کمیسیون‌ها و شعب به عمل می‌آید اعم از اینکه فردی باشد یا جمعی (به استثنای انتخاب رئیس مجلس، اعضای حقوقدان شورای نگهبان و موارد دیگری که حد نصاب خاصی برای آن تعیین شده باشد)، با اکثریت نسبی است.

رأی معتبر است، مگر در مواردی که قانون اساسی و آیین‌نامه داخلی نصاب دیگری معین کرده باشد^۲ و نیز انتخاب رئیس مجلس و اعضای حقوقدان شورای نگهبان و رأی اعتماد به دولت^۳ و تصویب اعتبارنامه نمایندگان و نظایر آن با رأی اکثریت مطلق حاضران صورت می‌گیرد.

ب - اکثریت مطلق: در اکثریت مطلق، رأی

بیش از نصف نمایندگان حاضر در جلسه یا بیش از نصف کل نمایندگان مجلس مطمح نظر است. این نوع اکثریت هنگامی لازم می‌آید که مسائل مطروحه از اهمیت بیشتری برخوردار باشند. به طور مثال در مواردی که قانون اساسی، تصویب مقررات مربوط به انتخابات، تقسیمات کشوری و تشکیلات مربوط به نهادها و سازمان‌ها را به قانون عادی احاله کرده باشد. در فرانسه و اتریش، اگر دو مجلس در مورد قوانین ارگانیک (مربوط به تشکیلات) به توافق نرسند، مجلس ملی (اول) می‌تواند این قوانین را با اکثریت مطلق اعضای خود تصویب کند.^۱

در جمهوری اسلامی ایران، مصوبات مجلس شورای اسلامی با رأی موافق اکثریت مطلق حاضران صاحب

ج - اکثریت ویژه (خاص): در موضوعاتی

که تصمیم‌گیری در مورد آن، اهمیت مخصوصی دارد، حد نصاب ویژه‌ای برای اتخاذ تصمیم لحاظ می‌گردد. برای مثال هنگام اخذ رأی در مورد اصلاح قانون اساسی که از صلاحیت پارلمانی باشد. در پرتغال، تصویب اصلاح و بازنگری قانون اساسی با اکثریت $\frac{4}{5}$ کل نمایندگان صورت می‌گیرد.^۲ بر اساس قانون اساسی ژاپن، طرح‌ها و لوایح باید به تصویب هر دو مجلس نمایندگان و مشاوران برسد. در صورت بروز اختلاف، اگر مجلس نمایندگان نظر قبلی خود را با اکثریت $\frac{2}{3}$ مورد تأیید قرار

۱. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۵۱۰.

۲. ماده ۱۳۸ آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۲.

۳. ماده ۱۳۷ آیین‌نامه فوق.

۴. پرتغال، (سری مباحث کشورها، شماره ۹)، (تهران، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۲).

اشغال شده کشور (اصل ۶۸ قانون اساسی)؛

- اعتبار مصوبات جلسات غیرعلنی مجلس شورای اسلامی (اصل ۶۹ قانون اساسی).

۴- اکثریت $\frac{۴}{۵}$:

- اگر رأی‌گیری در خصوص تغییر در خطوط مرزی باشد (اصل ۷۸ قانون اساسی).

۵- اکثریت یک مرحله‌ای و دو

مرحله‌ای

این نوع اکثریت‌ها به‌طور عمده در خصوص کیفیت انتخابات نمایندگان مطرح بوده و به نظام اکثریتی مشهور است. در این نظام، کرسی‌های نمایندگی هر حوزه انتخابیه به داوطلبان آن حوزه ارائه می‌شود و داوطلبانی که بیشترین آرا را کسب کنند انتخاب شده تلقی می‌شوند.^۲

۵-۱- نظام اکثریت ساده (یک مرحله‌ای)

در این نظام برای انتخاب شدن، کسب اکثریت نسبی کافی است، بدین معنی که دارنده بیشترین آرا نسبت به سایرین در

دهد مصوبه جنبه قانونی به خود می‌گیرد.^۱ همچنین محروم کردن هر یک از نمایندگان مجلس از سمت نمایندگی با تصویب $\frac{۲}{۳}$ نمایندگان حاضر صورت می‌گیرد^۲ و تصویب اصلاح قانون اساسی، با $\frac{۲}{۳}$ آرای موافق کل اعضای دو مجلس به‌آرای عمومی گذارده می‌شود.^۳ در قانون اساسی، جمهوری اسلامی ایران و آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی برای چند دسته اکثریت خاص در نظر گرفته شده است:

۱- اکثریت $\frac{۲}{۳}$ مجموع نمایندگان:

- تصویب درخواست مراجعه به آرای عمومی (اصل ۵۹ قانون اساسی)؛
- تصویب عدم کفایت سیاسی رئیس جمهور (اصل ۸۹ قانون اساسی).

۲- اکثریت $\frac{۲}{۳}$ حاضران:

- تصویب آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی (اصل ۶۹ قانون اساسی)؛

- تصویب تقاضای رأی سه فوریت (تبصره ۱ ماده ۱۱۶ آیین‌نامه داخلی).

۳- اکثریت $\frac{۳}{۴}$ مجموع نمایندگان:

- تصویب توقف انتخابات مناطق

۱. اصل ۵۹ قانون اساسی سال ۱۹۴۶ ژاپن.

۲. اصل ۵۵ قانون اساسی ژاپن.

۳. اصل ۹۶ قانون اساسی ژاپن.

۴. سیدمحمد هاشمی، پیشین.

گرفت. با وجود وقفه چندین ساله آن به سود نظام انتخاباتی تناسبی، با ظهور جمهوری پنجم در سال ۱۹۵۸ و برای جلوگیری از تعدد زیانمند احزاب بی انضباط و بی بندوبار، این نظام انتخاباتی در مورد انتخابات مجالس فرانسه مجدداً برقرار گردید. بسیاری دیگر از کشورهای اروپایی و غیراروپایی از الگوی فرانسه در این مورد تقلید کرده و آن را مورد استفاده قرار داده‌اند.^۱

فهرست منابع

- ۱- ارفعی، عالیہ. «نظام قانونگذاری در جمهوری آلمان»، مجلس و پژوهش، شماره ۱۳، دی و بهمن ۱۳۷۳.
- ۲- بوشهری، جعفر. حقوق اساسی تطبیقی، تهران، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ۱۳۵۵.
- ۳- قاضی، ابوالفضل. حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲.
- ۴- قوائین اساسی ایتالیا، فرانسه، ژاپنی، فنلاند، قانون اساسی مشروطه و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۵- مدنی، سید جلال‌الدین. حقوق اساسی در جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات سروش، جلد ۳، ۱۳۶۶.
- ۶- هاشمی، سید محمد. حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، جلد ۲، ۱۳۷۲.

□ □ □

همان دور اول انتخاب می‌گردد، هر چند که برتری آرای وی نسبت به دیگران ضعیف باشد. این نظام در بریتانیا برای انتخاب نمایندگان مجلس عوام و در امریکا برای انتخاب سناتورها به کار می‌رود. در این شیوه، احزاب رقیب باید خوب سازمان یافته و فعالانه در سراسر کشور حضور داشته باشند؛ چراکه با اندک اشتباهی، حزبی شکست می‌خورد و مرحله دومی هم در کار نیست تا بتواند اشتباهات دور اول را جبران نماید. از مختصات مهم نظام اکثریتی ساده این است که در صورت اجرای مداوم و مستمر، گرایش‌های ضعیفی به سوی قطب‌های بزرگ سیاسی نزدیک و جامعه به نظام دو حزبی ظهور خواهد کرد.

۵-۲- نظام اکثریت دومرحله‌ای

در این نظام برای انتخاب شدن در مرحله اول، کسب آرای $\frac{1}{3}$ رأی دهندگان یا اکثریت مطلق (بیش از نصف آرا) لازم است. اگر این اکثریت در مرحله اول به دست نیاید، انتخابات به مرحله دوم کشیده می‌شود و این بار، دارندگان اکثریت نسبی به مجلس راه خواهند یافت. در واقع، نظام اکثریت دو مرحله‌ای برای تصحیح نسبی نقاط ضعف نظام اکثریتی ساده پیش‌بینی شده است. شیوه اکثریت دو مرحله‌ای از سال ۱۸۷۹م در کشور فرانسه برای انتخابات سیاسی برقرار شد و مدت‌ها مورد استفاده قرار

۱. ابوالفضل قاضی، پیشین، ص ۷۳۴.